

Wrocław, 08 kwietnia 2026 r.

Bp prof. zw. dr hab. Jacek Kiciński CMF
Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu
Katedra Duchowości Kapłańskiej
i Życia Konsekrowanego
ul. Katedralna 9
50-328 Wrocław

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN
pt. *Duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwika Gąsiorowskiej (1864-1949) oraz dokumentów Zgromadzenia Córek Maryi
Niepokalanej,***

Warszawa, UKSW 2026, ss. 389.

I. Wprowadzenie

Życie konsekrowane od samego początku stało się darem Ducha Świętego dla wspólnoty Kościoła. Jego istotą jest przede wszystkim radykalizm ewangeliczny, który jest wyrazem naśladowania Jezusa Chrystusa czystego, posłusznego i ubogiego, posłanego, by głosić Dobrą Nowinę. Wzorem życia konsekrowanego jest świadectwo wspólnoty pierwszych chrześcijan ukazane w Dziejach Apostolskich, gdy po zesłaniu Ducha Świętego pośród uczniów Jezusa zapanał niezwykle entuzjizm życia i świadectwo wiary. Byli oni w stanie przyciągnąć do siebie innych i zachwycić ich życiem wiary na wskroś radykalnym, a jednocześnie otwartym na każdego człowieka.

Każda wspólnota życia konsekrowanego ma swoje źródła, ma swój początek. Są nimi osoby, którymi Duch Święty posłużył się w określonym czasie, by w świetle słowa Bożego odpowiedzieć na jawiące się znaki czasu. Dla Polski tym szczególnym znakiem czasu stał się okres zaborów, gdy wierni doświadczając okrucieństwa niewoli, doświadczali także jeszcze większej niewoli duchowej. Kasata zakonów w zaborze rosyjskim, która miała miejsce po upadku Powstania Styczniowego w 1863 roku przyczyniła się do osłabienia życia religijno-duchowego w tym zaborze. Sytuacja stawała się coraz trudniejsza, a wyznawanie wiary wiązało się z konsekwencjami w postaci ograniczenia wolności, zsyłką czy nawet karą śmierci.

W takich to okolicznościach została powołana na drogę życia konsekrowanego Ludwika Gąsiorowska. Za jej przyczyną Duch Święty sprawił, że wiele osób doświadczało szczególnej opieki duchowej i nadziei na lepsze jutro.

W tym też kontekście sytuuje się dysertacja autorstwa mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN pt. *Duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwika Gąsiorowskiej (1864-1949) oraz dokumentów Zgromadzenia Córek Maryi*

Niepokalanej. Opracowanie to zasługuje na szczególną uwagę, ponieważ jest pierwszą próbą całościowego, a zarazem naukowego spojrzenia na działalność Matki Ludwiki Gąsiorowskiej w kontekście duchowości życia konsekrowanego. Jest to też okazja do ukazania jej bogactwa duchowego, które zaowocowało pięknym dziełem w postaci Zgromadzenia zakonnego Córek Maryi Niepokalanej.

Należy zaznaczyć, że wiele działań, które podejmowała L. Gąsiorowska wynikały niekiedy bardziej z intuicji duchowej niż z uzyskanej wiedzy teologicznej. To wszystko pokazuje, że Bóg niezależnie od okoliczności miejsca i czasu uzdalnia wybrane osoby, by były znakiem Jego szczególnej obecności, zwłaszcza tam, gdzie człowiek doświadcza ciemności – tych fizycznych i tych duchowych.

Wyrazy szacunku i uznania należą się promotorowi niniejszej rozprawy doktorskiej – ks. prof. Markowi Tatarowi, który towarzyszył Autorce w tworzeniu tak bardzo obszernej monografii, a zarazem niezwykle inspirującej do dalszych badań naukowych.

II. Ocena formalna rozprawy

1. Temat, problem, metoda

Temat rozprawy: *Duchowość życia konsekrowanego w ujęciu Matki Ludwiki Gąsiorowskiej (1864-1949) oraz dokumentów Zgromadzenia Córek Maryi Niepokalanej* jest bardzo konkretny, wskazuje wyraźnie na kierunek podejmowanych badań naukowych. Jako problem badawczy zostaje postawione pytanie: *W jaki sposób Matka Ludwika Gąsiorowska rozpoznaje i definiuje duchowość zakonną, według której formuje siostry w Zgromadzeniu Córek Maryi Niepokalanej oraz na ile propozycja ta pozostaje aktualna i odkrywczą w dzisiejszych czasach?* Z tak postawionego problemu Autorka wyprowadza pytania szczegółowe: *W jaki sposób kształtowała się duchowość Matki? Jakie elementy są w niej kluczowe? Jak przebiegała dynamika formacji w Zgromadzeniu Córek Maryi Niepokalanej? Jakie środki duchowe proponuje Matka, aby pielęgnować łaskę powołania zakonnego? Jakie nowe elementy na tle duchowości honorackiej uwypukla duchowość niepokalańska?*

Jako metodę pracy naukowej Autorka przyjęła metodę historyczno-analityczną, umożliwiającą zarówno osadzenie treści w kontekście historycznym, jak i pogłębioną analizę duchowości Matki Ludwiki. Ponadto dla całości opracowania koniecznym stało się zastosowanie metody krytycznej analizy źródeł. Wszystko to doprowadziło Autorkę do wyprowadzenia konkretnych wniosków, które stanowią istotę opracowania.

2. Dobór literatury

Literatura recenzowanej dysertacji została podzielona na siedem części. Na pierwszym miejscu zamieszczono Pismo Święte. Następną część stanowią

dokumenty Kościoła i nauczanie papieży. W dalszej kolejności zostają wymienione źródła, opracowania i literatura przedmiotu. W bibliografii znajdujemy także literaturę pomocniczą oraz netografię.

W doborze literatury odnotowujemy szereg opracowań i artykułów naukowych. Można byłoby jeszcze wskazać na dwie Instrukcje Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego: *Kontemplujcie oraz Głoście*. Tym bardziej, że Ludwika Gąsiorowska akcentowała dość mocno te dwa wymiary życia duchowego. Ponadto można byłoby skorzystać z dwóch pozycji bpa J. Kicińskiego CMF: *Powołanie-Konsekracja-Misja* (Wrocław 2009) i *Czas dla Boga* (Wrocław 2020). Pierwsza z nich stanowi kompendium nauczania Kościoła w zakresie życia konsekrowanego, zaś druga jest zachętą do refleksji nad kontemplacyjnym wymiarem życia zakonnego.

III. Struktura rozprawy

Rozprawa składa z pięciu rozdziałów poprzedzonych wykazem skrótów oraz właściwym wstępem. Struktura rozprawy jest bardzo przejrzysta, logicznie uporządkowana i nie budzi większych zastrzeżeń. Każdy z rozdziałów poprzedzony jest wprowadzeniem w tematykę. Szkoda, że nie ma podsumowań rozdziałów.

Na samym początku – w pierwszym rozdziale zostają przedstawione warunki zewnętrzne kształtowania się duchowości zakonnej Walerii Ludwika Gąsiorowskiej. Autorka zwraca uwagę na tło historyczne, uwarunkowania polityczne oraz społeczne. W tej rzeczywistości zostaje ukazany rozwój osobistego życia duchowego W. Gąsiorowskiej. Ważne miejsce zajmuje tu środowisko rodzinne oraz edukacja szkolna. Wszystko to sprzyjało odczytaniu powołania zakonnego, choć nie było to łatwe i nie od razu. Następnie Autorka omawia proces rozeznawania powołania, formację początkową oraz pracę apostolską w wielu placówkach nowo rodzącego się Zgromadzenia. Na szczególną uwagę zasługuje część poświęcona posłudze przełożonej generalnej oraz znaczeniu przewodników duchowych. W końcowej części rozdziału uwaga czytelnika zostaje zwrócona także na świętych, którzy w sposób szczególny wywarli wpływ na duchowość W. L. Gąsiorowskiej.

Drugi rozdział rozprawy koncentruje uwagę na omówieniu teologicznych podstaw duchowości zakonnej. Mamy tu podjęte takie zagadnienia jak: teocentryzm życia konsekrowanego, całkowite oddanie się Bogu, chwała Boża, pełnienie woli Bożej oraz rola przełożonych. Następnie zostają przedstawione zagadnienia związane z konsekracją chrzcielną i zakonną. Omówiona zostaje także duchowość kapłańska, laikatu oraz duchowość życia konsekrowanego. Ważnym poruszonym tutaj zagadnieniem jest konsekracja zakonna jako relacja oblubieńcza. Kolejny paragraf ukazuje elementy duchowości maryjnej. Jako najważniejsze zostają wymienione: zawierzenie Maryi i Jej naśladowanie, macierzyństwo duchowe, szerzenie czci maryjnej. W końcowej części rozdziału

znajdujemy zagadnienia związane z życiem wspólnotowym, budowaniem komunii, wypełnieniem charyzmatu oraz życiem ukrytym i nagrodą życia wiecznego.

Kolejny rozdział podejmuje treści dotyczące istoty i dynamiki rozwoju duchowości zakonnej. Autorka wskazuje na rolę konsekracji zakonnej i jej konsekwencje, a także omawia regułę życia oraz zagadnienie osobistej świętości. Następnie zostają przedstawione cnoty teologalne i kardynalne jako fundament życia konsekrowanego oraz tzw. cnoty specyficzne dla życia konsekrowanego. Jako najważniejsze wymieniono: pokorę, prostotę, cichość, ducha umartwienia i skupienie ducha, ducha zaparcia się siebie i gorliwość. Istotnym elementem jest także świadectwo chrześcijańskiego życia i troska o zbawienie dusz. W końcowej części znajdujemy zagadnienia poświęcone umiłowaniu Kościoła i Ojczyzny.

Czwarty rozdział poświęcony został formacji zakonnej. Mamy tu omówione zasadnicze elementy formacji, zarówno początkowej, jak i permanentnej. Na szczególną uwagę zasługuje charyzmatyczne oddanie się Maryi. Dokonuje się to w wymiarze bycia służebnicą, uczennicą, poddaną, córką, aż po stanie się Jej własnością.

W piątym rozdziale dysertacji ukazano środki rozwoju duchowości zakonnej. Jako pierwszy środek zostaje wymieniona modlitwa, następnie medytacja i liturgia godzin. Po omówieniu kwestii modlitwy Autorka zwraca uwagę na życie sakramentalne ze szczególnym uwzględnieniem Eucharystii, sakramentu pokuty i pojednania wraz z kierownictwem duchowym. Poruszone zostaje także zagadnienie odpustów. Kolejnym środkiem rozwoju duchowego jest kult, a w nim szczególne miejsce zajmuje kult Najświętszego Oblicza Jezusa, kult maryjny, kult aniołów oraz kult wybranych świętych. Do środków rozwoju duchowości zakonnej zostaje zaliczone także apostołstwo, które winno uwzględnić znaki czasu, a w nim troska o sprawy duchowe mieszkańców miast.

Całość opracowania zamyka zakończenie, w którym Autorka przedstawia wnioski będące owocem pracy naukowej we wskazanym obszarze badań.

IV. Ocena merytoryczna

W ocenie merytorycznej należy zauważyć szczególną wartość opracowania. Temat rozprawy oraz przedstawiony problem badawczy znajdują swoje rozwiązanie w treści poszczególnych rozdziałów. Przyjęta metoda badawcza przyczyniła się do osiągnięcia zamierzonego celu.

Recenzowana rozprawa stanowi całościowe opracowanie duchowości zakonnej w ujęciu Matki Ludwiki Gąsiorowskiej. Dodatkowym walorem opracowania jest to, że Autorka jest członkinią Zgromadzenia Sióstr Córek Maryi Niepokalanej. Stąd też pewne wyczucie tematu i zwrócenie uwagi na to, co było

jeszcze nieopracowane. Z pewnością w tym szczególnym czasie, gdy zgromadzenia zakonne doświadczają znacznego spadku powołań właściwym się staje odkrywanie na nowo swojej tożsamości, powracając do źródeł duchowości.

Autorka dokonała głębokiej analizy bardzo obszernego materiału badawczego – w tym kwerendy źródeł. Na uznanie zasługuje także objętość opracowania, co świadczy o wielkim wysiłku badawczym, a zarazem metodologicznym. Momentami ma się wrażenie, że Autorka niczego nie chciałaby pominąć. Stąd też bardzo duża ilość odniesień do dokumentów Kościoła, ale i poszczególnych autorów zajmujących się duchowością zakonną. Jest to niezwykle cenne, chociaż ma się niekiedy wrażenie, że Autorka, nakreślając cel pracy próbuje niekiedy, trochę na siłę poszukiwać w duchowości M. Ludwiki Gąsiorowskiej tych elementów, które są znacząco akcentowane we współczesnej duchowości zakonnej.

Przy okazji czytania rodzą się pewne spostrzeżenia, a także pytania. Otóż Autorka we wstępie pisze: *Zrezygnowała (chodzi o Matkę Ludwikę) z osobistych planów i marzeń o samorealizacji, wybierając drogę wierności Bożej woli. Jej wybór przyniósł obfite owoce – założone przez nią Zgromadzenie istnieje w Kościele już od 134 lat, dając wielu siostrom możliwość realizacji powołania i dojścia do świętości.* Rodzi się tu pytanie: Czy Pan Bóg nie pozwala nam realizować naszych marzeń i osobistych planów?

W opracowaniu pojawia się postać Ludwiki Morikoni, nieco w negatywnym świetle. Wiadomo, że odeszła ze zgromadzenia powołując nową wspólnotę, w której także nie wytrzymała do końca. Czy możemy coś więcej dowiedzieć się o jej życiu, zwłaszcza o dalszych losach?

Jak dziś byśmy spojrzeli na takie rozumienie posłuszeństwa: *W duchu ówczesnego rozumienia życia zakonnego Matka podkreślała, że posłuszeństwo miało być „prędkie i ochocze, ślepe i proste”, co oznaczało nie tylko zewnętrzne wykonanie polecenia, ale także wewnętrzne podporządkowanie rozumu i woli (s. 262).*

W ostatnim rozdziale, przy omawianiu środków rozwoju duchowości na końcu został zamieszczony paragraf o apostołacie. Czy rzeczywiście apostołat jest środkiem wspomagającym rozwój duchowości, czy raczej apostołat jest owocem przeżywanej duchowości? Proponowałbym skrócić niektóre rozdziały dysertacji i jako szósty rozdział omówić zagadnienie apostołatu, ponieważ jest on owocem przeżywanej duchowości w przestrzeni konkretnego charyzmatu.

V. Wniosek końcowy

Opracowanie autorstwa mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN stanowi ważny przyczynek w zakresie teologii duchowości, a zwłaszcza w przestrzeni duchowości życia konsekrowanego. Recenzowana dysertacja jest bardzo solidnym

opracowaniem naukowym, potwierdzonym niezwykle bogatą literaturą zarówno źródłową, jak i pomocniczą. Wszystko to świadczy o bardzo dobrym warsztacie naukowym Doktorantki oraz jej wielkim wysiłku badawczym.

Stwierdzam zatem, że recenzowana rozprawa doktorska w pełni spełnia kryteria stawiane pracom doktorskim i zasługuje na uznanie. Mając to na uwadze wnioskuję do Rady Wydziału Teologicznego UKSW o dopuszczenie mgr lic. Bożeny Brandenburg CMN do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

.....
/bp prof. zw. dr hab. Jacek Kiciński CMF/